

IZMEĐU TRŽIŠTA I ETIKE: Mediji i nasilje Dragana Petroveca

Gojko Bervar

Koliko se nasilje dotiče naše svesti, pitanje je koje treba postaviti da bi se shvatilo (ne)opravdanje za njegov ulazak poredstvom medija u naše živote.

Stanley Cohen u knjizi 'States of Denial' govori i o monopolu koji drže mediji u stvaranju kulturnog prostora te predstave o čovekovo patnji. U odjeljku Images of Suffering (Slike patnje) te iste knjige Cohen govori o televiziji, koja u naše domove neposredno donosi patnje drugih ljudi. Na taj način, i pored toga što je patnja ušla televizijskom slikom u naš dom – stvarana je dvojna distanca: geografska (sve se to dešava negde drugdje) i psihička, (jer čovjekova svest najčešće ne shvaća patnju koja se dešava izvan vlastite kuće).

Koliko se nasilje dotiče naše svesti? To je pitanje koje treba postaviti da bi se shvatilo (ne)opravdanje za njegov ulazak poredstvom medija u naše živote.

Po jednoj teoriji, nasilje se u medijima u našem životu reflektira barem na tri načina:

1. ljudi i sami prihvaćaju uzorke koji im se nude, pa zbog toga postaju sve agresivniji,
2. ljude hvata strah, pa se plaše kad će to nasilje i u realnosti ući u njihov život,
3. ljudi postaju sve indiferentniji prema nasilju, pa ne reaguju ni onda kada se ono događa u njihovom neposrednom susjedstvu.

Sve tri reakcije trebalo bi da govore protiv objavljivanja nasilnih sadržaja, posebno kad se uzmu u obzir i djeca, kojoj nasilje nanosi dodatne psihičke smetnje. No, ako medije ostavimo sterilnima, bi li svijet (p)ostao bolji, bi li ljudi živjeli sretnije, da li bi se njihova čud pretvorila u manje nasilnu poslije života u medijskom staklenom zvonu, u koji bi prodor nasilja bio zabranjen?

Odgovor nije jednoznačan, pa treba u obzir uzeti dosta širi kontekst. Dr. Dragan Petrovec, autor knjige *Mediji i nasilje*, koja je nedavno izašla u zbirci *Medija Watch* u okviru Mirovnog instituta u Ljubljani, navodi Cohenove takozvane ikone patnje, snimku od napalm bombi opečene gole djevojčice, koja bježi od vatre, ili antologijski dokumentarni snimak, kako pripadnik južnovjetnamske policije pred okom kamere pucnjem u glavu ubije mladog dečka. Ovi snimci su pokrenuli međunarodnu svjest u pogledu rata u Vijetnamu.

Sasvim identičnu funkciju mogli bi pripisati i snimku pokolja u sarajevskih ulici Vase Miskina, ili fotografijama živih kostura u logoru Omarska – zbog kojih se na kraju i pokrenula međunarodna akcija završavanja rata u Bosni i Hercegovini. No, to je samo jedna strana problema - nekada za promjenu svjesti treba upotrebiti zaista jaka sredstva.

Dakle, jasno je da TV slika može inicirati značajne političke odluke. No, ipak to ne treba da zaustavi razmatranja kada i kako treba zaustaviti nasilje u medijima, ili barem ograničiti njegovo objavljivanje na razini koja ne izaziva dublja oštećenja u čovjekovoj duši. Nužno je naći kompromis tako da i takav pristup bude dovoljno jako upozorenje.

Prodor Reality Show TV-a

Petrovec navodi primjer TV programa nazvanih *Reality Show*. Godine 1999. televizije su prikazivale snimke ustanka kažnjenika u jednom od američkih zatvora. Iznimno brutalnu tuču prikazivali su dvaput uzastopce kako bi se gledaocima što bolje utisnula u memoriju. Ista televizija pokazala je i snimak dječaka koji je zapalio raketu, kakve danas prodaju za blagdane. Raketa je nekontrolisano eksplodirala u trenutku paljenja i ozbiljno ga povrijedila. Televizija je u usporenom snimku više puta ponovila snimak eksplozije i povreda.

I dve slovenačke televizije POP TV i Kanal A ponekad slijede uzore iz Amerike. Tako je POP TV pokazivala snimak napada pit bul terijera koga je vlasnica nahuškala na prolaznicu i efekte tog napada (istina, pre toga je auditorij upozorila da se radi o osjetljivim snimcima) a Kanal A je preuzeo snimke Reality TV o postupcima meksičke policije. Policajci su dilera drogom, uhvativši ga, prislonili na policijska kola i hladnokrvno ubili, uživo pred auditorijem.

Nacionalna televizija u sličnoj kušnji odoljela je prikazivanju nasilja u obliku u kojem je dobila prilog. Naime putem razmjene dobila je snimak ruskog vojnika koga su uhvatila dva čečenska borca, dugo ga mučila, da bi mu na kraju odsjekla glavu. Slovenska RTV snimak je završila na mjestu kad je jedan od Čečena vojniku na grlo postavio nož, no samo obezglavlivanje je ispustila.

Istraživanje dr. Draga Petrovca pokazuje da su slovenačke komercijalne televizije (kao uostalom i druge komercijalne televizije u svijetu) sklonije prikazivanju nasilja od javnih RTV, što u neku ruku znači da je u shvaćanju menadžera komercijalnih televizija nasilje roba, koja se bolje prodaje. Neke od grupa dočekale su na nož tvrdnju dr. Petrovca da su ljudi uopšte fascinirani nasiljem i da nas ono na određen način privlači. Protivnici ovog stava se suprostavljaju toj tezi tvrdnjom da bi prihvaćanje ovakvog razmišljanja značilo, da ništa nije moguće preokrenuti, kad je sve to u ljudskoj prirodi. No, autor knjige *Mediji i nasilje* odgovara da se ne radi o nekoj tvrdnji koju bi sam isfabricirao, već da je sve potvrđeno istraživanjima drugih struka. Kaže da defetizmu ipak nema mjesta.

Novine i nasilje

Poseban primjer je izvještavanje novina. Tu se nasilni prilozi najčešće pojavljuju unutar Crnih kronika, posebno povodom izvještavanja sa sudova. Kad se radi o slovenačkim novinarima, Petrovec konstatuje, da je najskliskiji deo izvještavanje o takozvanim seksualnim deliktima, posebno sa područja pedofilije. Neki od izveštaja su toliko plastični, da bi se mirno mogli ubrojati u anale erotske i pornografske literature, jer izveštači do potankosti opisuju što je otac ili deda činio svojoj maloljetnoj kćeri ili unuci. I mađa mnogi od tih priloga ne navode ime počinioca ni žrtve, susjedi dobro znaju ko iz komšiluka je pred sudom zbog seksualnog delikta, pa se barem u toj okolini zna ko je ko. Kako će ljudi gledati sad već odrasle devojke (jer slovenački sudovi su strašno spori), koliko će to uticati na njihovu sadašnjost, kakav će biti njihov život ako ostaju u istoj sredini, možemo samo zamisliti.

Ima li izlaza

No i pored svega dr. Petrovec, koji piše da je nasilje poput radioaktivnosti (kad primetite posledice već je kasno), ne veruje, da bi zakonsko ograničavanje na tom

području išta rešilo. Priznaje, da je njegova ideja o podizanju kulturne i civilizacijske razine u društvu, u čemu bi morale učestvovati mnoge stručne i civilne institucije na granici utopije, no najlošije je predati se na samom početku. Samoregulacija u medijima je sigurno jedan od elemenata utvrđivanja nužnosti objavljivanja nasilja odnosno presuđivanja kad takvo objavljivanje nije neophodno. No, nerijetko se time ne bave ni interni kućni kodeksi pa ni kodeksi samoregulatornih tjela pa je na izdavačkoj kući što će uraditi. I dok nasilje donosi širu publiku, znači prodaje medij – stvaranje kriterija zahteva jedan ozbiljni i širok razgovor. Ako za njega uopšte postoji volja.

Gojko Bervar radi kao novinar-komentator za unutrašnju politiku i pitanja religije na Radiju Slovenije. ©Media Online 2003. All rights reserved.